

Komentaras

2014 06 13

Eksporto variklio gedimai laikini, bet sutepti nepamaišytų

Lietuvos ūkio raida pastaraisiais metais įrodė verslo sugebėjimą lanksčiai prisitaikyti prie pasikeitusių aplinkos sąlygų. Po krizės, kol vidaus paklausa mintantys sektoriai laižėsi žaizdas, iniciatyvos ėmėsi į išorę orientuotų veiklų atstovai. Dviženkliais tempais augęs tiek prekių, tiek paslaugų eksportas tapo ūkį iš nuosmukio ištempusiu lokomotyvu. Sparčiausiai vystėsi tokios su užsienio prekybos srautais susijusios veiklos kaip apdirbamoji pramonė, transportas, žemės ūkis ir didmeninė prekyba. Lietuvos verslas parodė talentą didinti eksporto srautus net ir į besitraukiančias rinkas. Akivaizdu, kad ši strategija pasiteisino ir užtikrino šalies sėkmę atgaunant prarastas makroekonominės pozicijas.

Tačiau šio lokomotyvo variklis pernai pradėjo springti. Lietuviškos kilmės prekių eksportas šiemet tęsė pernai metų viduryje prasidėjusį nuosmukį. Sausį-balandį jis per metus susitraukė net 16 proc. Tačiau bendrą lietuviškų prekių eksportą žemyn tempia viso labo tik pora prekių grupių – su nepalankia rinkos konjunktūra susidūrusios naftos perdirbimo ir trąšų gamybos įmonės. Lietuviškos kilmės prekių eksportas yra ypač reikšmingas, nes jį generuoja ilgiausia pridėtinės vertės grandinė šalyje, sukurianti daugiausiai darbo vietų ir sunešanti gausiausias pajamas į valstybės iždą. Tačiau per pastaruosius ketvirtą metų jo svoris (be naftos produktų) visame prekių eksporte subliuško nuo 48 iki 40 proc. užleisdamas pozicijas gaivališkai reeksporto plėtrai.

Būtent reeksporto pavara pernai metų antrojoje pusėje palaikė teigiamą eksporto pulsą. Po krizės Lietuva ypač sėkmingai išnaudojo koridoriaus tarp Rytų ir Vakarų privalumus. Reeksporto svoris prekių eksporte per penkmetį išaugo nuo 30 proc. iki 37 proc. Tačiau šių metų pradžioje šis spurtas išsikvėpė. Sausį-balandį pervežta prekių tik 5,6 proc. daugiau nei pernai, t.y. daug prasčiau už pastarųjų metų vidutinį 27 proc. augimą. Pagrindinė to priežastis – prasta ūkio sveikata Rusijoje ir Baltarusijoje, kurioms tenka 43 ir 11 proc. viso reeksporto srauto iš Lietuvos. Šių šalių problemų prigimtis yra struktūrinė, tad postūmio iš čia artimiausiu metu laukti neverta.

Eksportui nepalankias pagrindinių rinkų tendencijas iliustruoja realaus efektyvaus valiutos kurso raida. Pagal šį rodiklį eksporto konkurencingumo praradimai per metus siekia net 5,6 proc. Suvešėjus rizikai Rytuose, lietuviškos produkcijos eksporto sėkmė siejama su konkurencingumo išlaikymu Vakarų rinkose. Tačiau tai tampa rimtu iššūkiu – 2013 m. buvo pirmieji po krizės, kuomet realaus darbo užmokesčio augimo tempas vėl aplenkė atitinkamą produktyvumo rodiklį. Patrauklia kaina konkuruoti taps vis sudėtingiau dėl tinkamų kadry trūkumo sukkelto spaudimo darbo sąnaudoms ir išaugusio poreikio investicijoms.

Maža atvira ekonomika konkurencinę kovą gali laimėti tik savo lankstumu, talentu rasti nišą, bei per sugebėjimu pritraukti TUI ir taip perimti Vakarų patirtį. Kad šis lokomotyvas nesustotų, būtina ne tik išrankioti visus pagalius iš ratų, bet ir tuos ratus sutepti. Tam reikia politinės valios ir operatyvių sprendimų siekiant sukurti palankesnes, nei kitur, verslo sąlygas, patrauklų klimatą investicijoms, efektyvų viešąjį valdymą, lakonišką mokesčių sistemą bei liberalesnius darbo santykius.

Indrė Genytė-Pikčienė

Vyriausioji analitikė

Ekonominių tyrimų departamentas | Rinkų tarnyba

+370 620 78373